

సుభాషితరత్నాకరము

ద్వితీయభాగము

ఉభయభాషాపరిపీణ
పింజల సుబ్రహ్మణ్యకవి.

సుభాషితరత్నాకరము

ద్వితీయ భాగము.

(5 వ తరగతికి)

ఉభయభాషాపరివీణులును, బెజవాడ పురపాలక
సంఘోన్నత పాఠశాల నాంధ్రోపాధ్యాయులు నామ

శ్రీ పింజల సుబ్బహ్మణ్య కవిగారిచే

రచింపబడినది.

బెజవాడ, ఆంధ్రవాణి ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడియె.

1935

సర్వస్వామ్యములు రచయితవి]

[మూల్యము రు. 0-3-0.

ఆ మో ద ము.

మ॥ మతిమంతుల్ గొనియాడఁగాఁదగినవాఁడ౯ ధుర్యవీఁస్సుార్థిసం
స్కృతమూలంబును జ్ఞానీకింగొలుపునఁకొక్కొక డెల్లులొక్కొక సమ
గృతవాటిల్లునటుల్ గచించితివి సుబ్రహ్మణ్య! నీ యీసుభా
షితరత్నాకర మంతరంగమునకుం జేకూర్చె సమ్మోదమున్.

మ॥ స్తుతి కర్తృంబగునీతిలుండుట, గుణాన్తమంబురాల్లుటకొ
బ్రతిపద్యంబుపమానము స్తముగినుంబకొబిన్నలుంబెద్దలుకొ
సతతంబుకొ బరియింప నొప్పు నివిభజ్జానసిద్ధిదంకొ సుభా
షితరత్నాకర మల్లకాలమును వాఁకింగాంచెడుంగావుతన్.

కాశ్యపాచార్య, తి తాపధాని

పెళ్ళువాటి చిదంబర శాస్త్రి.

FOREWORD.

It is with great pleasure that I write this Foreword to the Gems of Wisdom in Telugu verse, entitled '**Subhashita Ratnakaram.**' The author, **Mr. P. Subrahmanyam**, Ubhayabhasha Praveena, and Additional Telugu Pandit of our High School, deserves every congratulation. He combines, in the work, the experience he has gained as teacher with the Scholarship he has acquired through self-culture. Conceived with forethought and executed in neat and simple style, the books deserve to be placed in the hands of every pupil of the preparatory classes (IV and V) of our Secondary Schools and of Standards III to V of our Elementary Schools.

The easy flow of verse and the aptness of illustration serve to enhance the charm and the usefulness of the books.

I make no doubt that these will gain immense popularity before long, serving as Text-Books to impart moral as well as secular instruction. I wish the author every success.

Municipal High School,
BEZWADA.
6—12—35.

} (Sd.) A. GURUMURTI,
B. A., L. T.,
Head Master.

అభిప్రాయములు.

నేను సుభాషితరత్నాకర ప్రథమ ద్వితీయభాగములను జూచితిని. బెజవాడ మ్యూనిసిపల్ హైస్కూలు అంధ్రపండితులగు ఉభయభాషాప్రవీణ పింజల సుబ్రహ్మణ్య కవిగారిచే మృదుమధుర శైలితో, స్వాభావికమైన కవితృధారతో, సులభమైన తేటతెలుగు మాటలతో, పామరులకుగూడ తెలియు నుదాహరణములతో సీతులు బోధింపబడినవి. ప్రాథమిక పాఠశాలోపన్యాయులకు, బాలబాలికలకు మిక్కిలి యుపయోగమైన అరగతిపఠనీయగ్రంథముగా నుండగలదు.

Govt. Training School,
BEZWADA.

6-12-1935.

(Sd.) A. RAMABRAHMAM,
B.A., L.T.,
Head master.

పింజల సుబ్రహ్మణ్యకవిగారు తాము రచించిన సుభాషితరత్నాకరము ఒకప్రతి నాకు అందజేసిరి. అక్కడక్కడ కొన్ని పద్యములు చదివెయ్యుంటిని. వారును నవ్వయముగా కొన్ని పద్యములను చదివి వినిపించిరి. చాల శ్రావ్యముగా నున్నవనుటలో సందియములేదు. చిన్ని బాలుర కుపయుక్తములగు సనేక విషయములు చక్కగ బోధింపబడినవి. నాతెనోపమానములు పెక్కులు గలవు. ప్రాథమికవిద్యాశాలలందును, పెండరి స్కూళ్ళలో క్రింది ఆరగతులకును కడు సుపయోగ మగును.

S.K.P.V.V. Hindu
High School, Bezwada.

9-12-35.

(Sd.) KOTARU RAMA RAO,
M.A., L.T.,
Head master.

సు భాషి త ర త్నా క ర ము .

ద్వి తీ య భా గ ము .

ఉ త్త ముఁ డు

శే॥ గీ॥ ఉత్తమున కెన్ని కష్టంబు ♦ లొదవుచున్న
సీచకార్యంబు లెన్నఁడు ♦ నెరవఁబోడు,
సింహ మాఁకలిచేతి డాస్సిననుగూడఁ
దృఢమును గగ్గిసింహగోరునే ♦ మనమునందు ?

శే॥ గీ॥ బహుళసంపదలందు నాఁపదలయందు
నొక్కరీతిగనే యుండు ♦ నుత్తముండు
మాన్యుఁ డగు సూర్యుఁ డుదయాస్తామయములందు
నెట్లఁగాఁ దోచుటది లోక ♦ మెఱుంగ దొక్కొ!

శే॥ గీ॥ ఘనఁడు మిక్కిలిసంపదల్ ♦ గాంచుఁగాక,
తనదు మర్యాద మెక్కింత ♦ దాటఁబోడు
జలధి తనలోన నదు లెన్ని ♦ కలియుచున్నఁ
గాఁడి సేయునె చెలియలికట్ట దాట ?

శే॥ గీ॥ ఏపుడు దుర్మార్గులందుఁ జరింతుఁగాక
మాన్యజనులస్వభావంబు ♦ మార్చఁబోదు,
కాకిమూఁటిలోఁ బెరుగునుఁగాక మధుర
కూడితంబును వీడునే ♦ కోకిలంబు ?

తే॥ గీ॥ ఆశ్రితున కెన్ని చోపంబు ♦ లమరియున్న
నెంచి యుత్తముఁ డతనిఁ దృఢపఁబోడు
క్షీణతను గళంకంబును ♦ బూనియుండు
చంద్రుని ధరించుచుండఁడే ♦ శంకరుండు !

ఆ॥ వె॥ ధరణి నుత్తముండు ♦ తనచోటుఁ బాసియు
నమితకారవంబు ♦ సందఁగలఁడు
జలధిఁ బాసి రత్నములు మహారాజుల
చిరములందుఁ జేరి ♦ మెరయుఁగావె !

తే॥ గీ॥ అనువులను బాయు సమయంబునందుఁగూడఁ
బావనత్వంబు వీడరు ♦ భవ్యమతులు,
కాల్చివేతురుగాక శంఖంబునందుఁ
గేలుగు శైలదనం బది ♦ తొలఁగి చనునె ?

అ ధ ము ఁ డు

తే॥ గీ॥ అధముఁ డెంతయుఁ గప్పంబు ♦ నందుఁగాక
యధికఫలమును బొందంగ ♦ స్వర్గుఁ డగునె ?
మూట లెన్నైన నోర్పుతో ♦ మోయుఁగాక
గాడిదకు మేతదొరకునే ♦ కడుపునిండ ?

తే॥ గీ॥ కరుణతోఁ జేయు నయ్యపకారిమేని
నీచునకు నపకారమై ♦ నెగడుచుండు
పామునకుఁ గూర్మివీరొండఁ ♦ బాలువోయ
నెల్లవేళల విషమి నుగ్ధిలుచుండు.

అ॥ నె॥ జన్మభూమి వదలి ♦ చనినంతఁ బెరవోట
సధముఁ డెప్పుడు బాధ ♦ నందఁగలఁడు
కన్న చెలువు వీడి ♦ గట్టజేరిన యంతఁ
గాకవలన బాధఁ ♦ గాంచ కున్నె !

అ॥ నె॥ జగతి కెల్ల మేలు ♦ సలుపు నుత్తముఁడేని
యథములకు విరోధి ♦ యగును జమ్ము,
ఎల్లరకు ముదంబు ♦ నిచ్చెడు చంద్రుఁడే
హరవోరతతికి ♦ శత్రు వగును.

అ॥ నె॥ ఎంత గొప్పవోట ♦ నీని యుండునుగాక
యథముఁ డుత్తమత్వి ♦ మందఁబోడు
రాజులంబులైన ♦ రాజహర్మ్యములందుఁ
జేరుఁగాక కుక్క ♦ సింహ మగునె ?

అ॥ నె॥ ఎంచి గొప్పవోట ♦ నుంచిన సీచుని
సహజగుణ మొకింత ♦ సడలఁబోడు,
స్వచ్ఛమైన గాంగఁజలములో నుండినం
బున బురదమీఁది ♦ భ్రాంతి విడునె ?

ఉత్తముఁడు — అథముఁడు

అ॥ నె॥ ఉత్తముఁడు బ్రకాశ ♦ మొందించు సుగుణంబు
దోషమునె వచించు ♦ దుర్జనుండు,
అననియందుఁ జంద్రుఁ ♦ డిమ్మతంబు వర్షించు
సర్ప మెప్పుడును విషంబు గ్రక్కె.

శే॥ గీ॥ ఉత్తములు మంచిమాటల ♦ విబుధులను
 నధములు ధనంబుచే మోద ♦ ముచుచున్నది,
 జనముచే దేవతలు సుప్రసన్నులై న
 సకట ! భూతముల్ బలిచేత ♦ హర్ష మొందు.

మ హాత్ముడు

ఆ॥ వె॥ పరులదోషములను ♦ బరికించియు మహాత్ముడు
 లంతరంగముననె ♦ యుండునని వాని
 కాలకూటమెల్ల ♦ గ్రహియించి, విడువక
 తిప్పడు కంఠమందు ♦ జేర్చికొనఁజె?

ఆ॥ వె॥ అరియ నెట్టి దుష్టులైన మహాత్ముల
 చెంతఁ జేరి వారిఁ ♦ డెఱుఁపలేరు
 కడసీమయందు ♦ గాలకూటము నేర
 తిప్పన కేమియెఁచె ♦ జేరు కలదె ?

ఆ॥ వె॥ అల మహాత్ము లాపదలఁ బొందుచు పీడింతుఁ
 గొందఱకు ముదంబుఁ ♦ గూర్చుచున్నది,
 చుదురుండు క్షయము ♦ నొందుచుండియుఁగూడ
 సమరులకు నొసంగు ♦ నవృత్తిసము.

శే॥ గీ॥ జగతి నొక్క మహాత్ముని ♦ శక్తినలన
 నన్యుల సమస్తములు ♦ సడఁగుచుండు
 సన్నతంబైన సూర్యజేఁబంబులనె
 దారకలతాంతియంతయుఁ ♦ దటిగిపోదె ?

తే॥ గీ॥ ఎంచగా నీచుడు దిరస్కరించినంత
 ధర మహాత్ములమహిమంబు ♦ దలుగఁబోడు
 వాయసము నెత్తిపెట్టినేయునంత
 నేన్గు గొప్పతనంబు ప్రికించు నొక్కొక్క !

దాత

అ॥ నె॥ పాఠాని తనకు ♦ బ్రాప్తించినను లోభి
 తనము బూనఁబోడు ♦ దాత యెపుడు
 నీరుచల్లినంత ♦ నారిపోవునుగాక
 యగ్ని చల్లదనము ♦ నందు నొక్కొక్క !

అ॥ నె॥ సమయ మెఱిగి వచ్చు ♦ జనునకే ధన మిత్తు
 ననెడువాడు దాత ♦ యనఁగఁ దగఁడు
 కాలమందె శలము ♦ గాంచఁగల్గిన చెట్టు
 కల్పవృక్ష మనెడు ♦ ఖ్యాతి గనునె ?

తే॥ గీ॥ ఇలను సామాన్యమానపు ♦ లెంద టున్న
 దాతనలె యాచలనెల్ల ♦ వనుప లేరు,
 ఎంచగా సన్యవృక్షంబు ♦ లెన్ని యున్న
 కామ్యముల దీర్చునే కల్పకంబునోలె ?

తే॥ గీ॥ హినుడైనను దాత సేవింప నర్హుఁ
 డధిపతుడైనను లోభి యనర్హుఁ డగును
 జలముకై చిన్న బావికి ♦ జనునుగాని
 సందర్శమున కేగునే యెట్టి చవటయైన శి

శే॥ గీ॥ ధనము తీరించుగాక యుత్తమజనులై
 యాచకులకోర్కె దీర్చంగ ♦ నర్హుడగును,
 ఎండిపోయిన దగుగాక ♦ యేరు దాని
 యందె జలమునకై త్రవ్వుచుద్రొ జనులు.

లోభి

శే॥ గీ॥ అనుభవింపడు ధర్మకార్యముల నిడఁడు
 భక్తితో లోభి ధనము గాఁపాడుచుండు
 పెరుపంటల నేవేళ ♦ బరులకొఱకు
 గట్టపడి కాచుచుండదే ♦ దృష్టిబొమ్మ !

శే॥ గీ॥ ఎంతధన మున్న నరుల ♦ కీయలేని
 ఖాదును దరిదుండే సుమ్ము ♦ వసుధయందు
 బహుజలం బుండి యుపయోగపడనికతన
 సంద్రమును మరుభూమితో ♦ సాటిగాదె !

ఆ॥ వె॥ ఎంచ లోభిచెంత ♦ నెంతధనం బున్న
 సౌఖ్య మున్నె స్వీయజనునకైన
 సంద్రమందు నెంత ♦ జల ముండిన గళాసు
 బయటి నీరు దాని ♦ బ్రదుకవలయు.

ఆ॥ వె॥ ఎపుడు ధర్మములకు ♦ నీయకుండిన లోభి
 కెంతధనము గల్గి ♦ నేమి ఫలము?
 బిట్టబిగిసి యున్న ♦ వీనుగు మెడ నెన్ని
 పూలదండి లిడిన ♦ మేలుగలదె ?

ఆ॥ వె॥ మిగుల సిరులతోడ ♦ మెలంగుచుండియు లోభి
యించుకైన ననుభవింపలేడు
గొంతుబంటిసేటి ♦ కొలనులో నుండియు
నాకుచుండు గుక్క ♦ నాల్గుతోడ.

సత్సంగము

తే॥ గీ॥ సజ్జనుల చెంత నున్న దుర్జనులకైన
గలుగుచుండును నిరతంబు ♦ శౌరవంబు
విమల మగు లోచనము చెంత ♦ వెలయు కళాసం
గాంచదే కాటుకను గుడ్డికికన్నుగూడ.

తే॥ గీ॥ గొప్పతనమును బొందంగ ♦ గోరువార
లెపుడు సుజనులమైతి గావింపవలయు
అంద మగు పూలతో నెల్లి ♦ నందుకలన
దారమును స్త్రీలు శిరముపై ♦ దాల్చుచుందు.

ఆ॥ వె॥ అతిప్రకాశనంతు ♦ డగువాని జేరిన
ఘుమ్మిడేని మిగుల ♦ శోభ గాంచు,
సూర్యజేడ మింత ♦ సోకిన మాత్రాన
అగ్నికాంతి గలుగు ♦ సద్దమునకు.

ఆ॥ వె॥ గొప్పవారితోడ ♦ గూడియుండినమాత్ర
నధముడైన బూజ్యు ♦ డగుట నిజము,
శాస్త్రవిదులచేత ♦ స్థాపింపబడినంత
రాయి దేవు డగుచు ♦ రాణ కెక్కు.

శ్లో॥ గీ॥ సజ్జనులతోడ న్నేహంబు ♦ సలుపునెడల
నెంత గౌరవమన లభింపగలదు
రాఘవునితోడ చెలిమిచే ♦ బ్రాజ్యరాజ్య
విభవమును బొందె మున్న విశ్శీషుఁబుడు.

ఆ॥ నె॥ తిలఁచిచూడ నుత్తములతోడి నాంగస్థ్య
మెల్లరికి గుణంబు ♦ సీయగలదు
హస్తప్రీమందు ♦ బడు సీతబిందువుల్
గాంచును మౌక్తికములకాంతి !

ఆ॥ నె॥ నాథుజనులతోడ ♦ సఖ్యంబు గావించ
కాజనుడేని మిగుల ♦ సుజనుఁడగును,
మలయచర్వితంపుచెలిమి యుండిన నెట
చల్లకను మంచిగంధ మొదవు.

దు స్సం గ ము

శ్లో॥ గీ॥ చెడ్డవోల నెపుడేని ♦ చేరినంత
సజ్జనులకును గప్తముల్ ♦ సంభవించు
ఇనుముతోఁ దెరిసట్టి కారణమునలన
అగ్ని సమ్మెటబోటాల ♦ నందకున్నె !

ఆ॥ నె॥ కూరిరజనులతోడ ♦ గూడ వారిగుణంబు
మంచివారికిని లభించుచుండు
అమృతమయములై న ♦ యల చంద్రకిరణంబు
లెండవొన వేడి ♦ నెనయుఁ గాడె !

అ॥ ఇ॥ జగతి దుష్టజనుని ♦ సాంగత్యవశమున
సాధువునకు దుర్యశంబు గలుగు
కల్లునీటిబొట్టు ♦ కానంత బడినంత
పంచగవ్యమెల్ల ♦ బాడుగాడె !

మ హా శ్రీ య ము

శే॥ గీ॥ ప్రభువు వలనను సుకవియు ♦ బ్రభువు సుకవి
వలన సత్కర్త గాంతు రి ♦ వ్యసుధయందు,
రాత్రిచే జ్వందుడును ♦ రాత్రి చంద్రు
చేత బ్రతిదిసమును బ్రకాశించుగాడె !

శే॥ గీ॥ పండితుడుగాని లతగాని ♦ పడతిగాని
యూశ్రియముచేతనే శోభ ♦ నందుచుండు
ఎంత వెలగల మాణిక్యమేని మంచి
కనకమున గూర్చినపుడే ప్రకాశమందు.

శే॥ గీ॥ పండితులచేత నొక్క మూఁడుపండు నేర
పండితత్వంబు వాడును ♦ బడయంగలడు
ఇలను రోహణిఖర్చె ♦ నిలచినంత
గాజుపూసయు రత్నంపు ♦ గాంతిగనడె ?

శే॥ గీ॥ అధిక గుణవంతు లగువారత్తై న బరుల
వలననే తమశక్తిని ♦ డెలియంగలరు
కనుల కెంతటి మహిమంబు ♦ గల్పియున్న
నద్దమే లేనిచో డెలియంగ నగునె ?

అ॥ నె॥ అతిదురాత్ముడైన ♦ నాశ్రయబలముచే

నధికగౌరవంబు ♦ నందఁగలఁడు,

స్త్రీల కనులయందు ♦ జేర నల్లనిదైన

కాంక్షను మంచి ♦ కాంతి గలుగు.

అ॥ నె॥ నీచజనులకైన ♦ నిర్మలాధారింబు

వలన గొప్పతనము ♦ గలుగుచుండు

పుడమి శుక్తయందు ♦ బడు నీటినిదువు

మత్తమై ప్రకాశమును నహించు.

హీ నా శ్రయ ము

అ॥ నె॥ అల్పుడైనవాని ♦ నాశ్రయించుటచేతి

ఘనులకైన నింద ♦ గలుగుచుండు

తాడిచెంత పాలు ♦ ద్రావుచుండినఁ గూడఁ

గల్లు ద్రావిన్లుగూడ దలంతు.

అ॥ నె॥ అల్పుడైన వాని ♦ నాధారముగఁ గొన్న

గొప్పవాఁడుఁ గూడఁ ♦ గొంచె మగును

పెద్ద యేలుగూడఁ ♦ సద్దంబులోపలఁ

గొంచె మగుచుఁ గానుపించుఁ గాకె !

అ॥ నె॥ తెలివితేని మానవులచెంతఁ జేరిన

గొప్పవారికైన ♦ గొంతఁగలుగు

మందమతకి మంచి ♦ మరికతంబు లభింప

గాజు పేకులందు ♦ గలుపకున్నె !

శే॥ గీ॥ ధనముపై నాశచేత దుష్టనుని జేరఁ
బలువిధంబులఁ గీడు సంపాద్యనుగును,
రత్నముల కానఁబెంది సంధిమున మునుఁగ
జలచరంబులచే బాధ • గలుగకున్నె !

విద్య

శే॥ గీ॥ విద్యలందునఁ గడునేర్పు • వెలయవలయు
ఫలము గలుగదు విలువ దుష్టులను దాల్చు
సర్వవిద్యలలో మేటి • చతురుఁ డయ్యు
చర్మములఁ దాల్చి తీగుగఁజే • శంకరుండు ?

శే॥ గీ॥ కష్టకాలంబునందు సంకల్పఁబడు వచ్చు
విద్యకై యత్నిములను గాఁవింపఁదగును
సాధునకు మున్ను విరటుని • భవనమందు
నిత్యకౌరవ మొనఁగూర్చె • నృత్యవిద్య.

అ॥ నె॥ ఇతరగుణము లెన్ని • యేని యుండునుగాక
విద్యలేని జన్మ • వృథయ సుమ్ము !
చూడఁ గనులులేని • వో నితరాంగంబు
లెన్ని యుండుఁగాక • యేమి సొగసు ?

శే॥ గీ॥ అధమునందేని యత్తమ • మైన విద్య
తనరుచుండిన దానిఁ గై • కొనఁగఁదగును,
అమలకాంచన మపవిత్రి • మైనవోటఁ
బడిన మతొన నెవఁడైన • విడువఁగలఁడె ?

వి న య ము

ఆ॥ నె॥ వి న య గుణ ము శోడ ♦ వెలయుచుండెడి విద్య
యెననిచిత్తిమును హరింపకుండు
కాంచనంబు రత్నకలితంబు నైనచో
గనులకుం బ్రమోదకరముగాదె !

ఆ॥ నె॥ వి న య మొసగునట్టి ♦ విద్యయే యవినయ
హేతునైన నెవ్వర ♦ డేమి నేయు
గంటిజెప్పవోలె ♦ గాపాడు తల్లియే
విషము బెట్ట దిక్కు ♦ వేతె గలదె ?

వి వే క ము

ఆ॥ నె॥ బుద్ధిశాలియైన ♦ పురుషుండు దుష్టుల
యొక్కచేత గెల్పుచుంట నిజము
పూని చెంత నున్న ♦ భూమి ద్రవ్యిం యంత
గొప్పవృక్షమైన ♦ గూలిపడదె ?

ఆ॥ నె॥ ఏ న్దలంబునందు ♦ నేకార్య మొనరింప
నలయునో యెఱుంగవలె నరుండు
సీటివూడ బండి ♦ నేలపై బడవను
గడంగి యెవ్వడైన ♦ సడుపగలడె ?

ఆ॥ నె॥ ఆర్యజనులయందు ♦ సల్పవివేకియూ
వాఁడొకింత తీర్తి ♦ నడయభోడు
సురుచిరంబు లె న ♦ సూర్యకాంతులమధ్య
దన్వె సుతయైన ♦ వీక్షి గనునె ?

అ॥ నె॥ సొంతమొన తెలివి ♦ సుంతయు లేనట్టి
వాని కేల శాస్త్రశాస్త్ర మెల్ల ?
అంధుడై నవాని ♦ కద్దం బొసంగుట
వలనఁ గొంచెమున ♦ శలము గలదె ?

ధైర్యము

శే॥ గీ॥ అందఱును బెద్దలే సౌఖ్య ♦ మనుభవింపఁ
గట్టములఁ బొంద ఛీరుఁ డొక్కండై తగును,
అమృతపానంబుఁ గావించి ♦ రమరులెల్ల
శంకరుడఁ గతి యయ్యె విపంబు మింగ.

శే॥ గీ॥ అధికకష్టంబులను గూర్చియైన మాన్వఁ
దరము గా దల ఛీరుని ♦ ధైర్యగుణము
చేరి యగ్నిని దలక్రిందుఁ ♦ జేయచున్న
హ్వల లూర్ధ్వముఖంబుగా ♦ సాగకున్నె ?

శే॥ గీ॥ ఇలను బంధువియోగంబు ♦ గలిగినంత
ధైర్యగుణమును విడువంగఁదగదు సరుఁడు
పుత్రమరణంబు విని ధైర్యమును ద్యవించి
మున్ను దోణుండు దా స్వర్గమునకుఁ జనఁడె ?

అ॥ నె॥ అమితకష్టకాలముందును ధైర్యంబు
నదల కున్న మేలు ♦ నడయఁగలరు
తెప్ప మునిగినంత ♦ ఛీరుండు సంద్రంబు
నీది గట్టుజేర ♦ నెంచకున్నె ?

శౌర్యము

ఆ॥ నె॥ అల్లు లెంతమంది ♦ మైనను శూరుని
సంహరింపలేరు ♦ జగతియందు
అడవిలోని మృగము లన్ని ♦ యేకం బయ్య
సింహమునకుఁ గీడు ♦ సేయఁగలవె?

ఆ॥ నె॥ తాను గూర్చినట్టి ♦ దృష్టంబునే శూరుఁ
డనుభవించుఁ గోరఁ ♦ డన్యథనము
స్వయముగా మదేభఁసంహర మొనరించి
జననంబుచేయు ♦ సింహ మెపుడు.

తే॥ గీ॥ ఘనతరం బగు తేజంబు ♦ గలిగియున్న
నయసుతోఁ బనిలేదు రివ్వంతయైన
అరయఁగా బొలసూర్పుని ♦ కిరణసమితి
పర్వతంబులమీఁదికిం ♦ బ్రాగ్ కున్నె?

తే॥ గీ॥ శక్తిఁ జెంతటి భుజబలఁశాలియైన
శూరుఁ జాలని లెక్కగాఁ ♦ జూడఁబోడు
పర్వతము నెత్తునం బేర్పఁబడినయట్టి
కట్టెలను గాల్చుచే నిప్పుఁకణిక యొకటి.

తే॥ గీ॥ అరయఁగా నెంతబలవంతు ♦ లైనగాని
శూరు నెదిరించి నిల్వఁగా ♦ లేరుసుమ్మ!
గర్వకలితంబు లగు మహాపర్వతములు
నజ్జిమును గాంచుచోఁ దలఁవాల్ప కున్నె?

శే॥ గీ॥ శూరుఁడును శూరునే చంపఁ ♦ జూచుదుగఁడు
గాని హీనుల వధియింపఁ ♦ బూనుకొనఁడు
కోరి సుడిగాలి చెట్లనే ♦ కూల్చుఁగాని
చిన్నగతికల నణియింపఁ ♦ జేయు నొక్కొక్క!

శే॥ గీ॥ అననియందున శూరుఁ డై ♦ నట్టి నరుఁడు,
వారి వీరి సహాయతఁ ♦ గోరఁబోడు,
సింహ మితరమ్మగుంబుల ♦ చేత నాయ
మందఁగలఁచు నొక్కొక్క ♦ మందునైన!

శే॥ గీ॥ ట్లాంటిగలవాఁ డటంచుఁ దేజస్వి కెన్నఁ
జేనియుఁ బరాభవంబుఁ గానింపరాదు
సారెసారెకు తఱచినఁ, ♦ జండనమునఁ
నైనఁ దప్పక జనియించు ♦ నగ్నికణము.

అ॥ నె॥ శౌర్యధనుఁడు లేని ♦ సమయంబునం దెల్ల
వారు శూరు లగుచుఁ ♦ బరగుచుందు,
భాస్కరుండు లేని ♦ పట్టున మిగ్గురు
పురుగుగూడఁ గాంతి ♦ నెరప కున్నె?

వీర్యము

శే॥ గీ॥ వీరవర్చ్యుండు తననోరు ♦ విప్లవంత
సఖిలశత్రువులును భయమందఁగలరు,
నెమలి యొక్కంతశబ్దంబు ♦ నెరపినంతఁ
బాములన్నియు భీతిచేఁ ♦ బరుల్లిడపె?

శే॥ గీ॥ వీరుని ప్రతాప మొక్కంత ♦ వెలసినంత
నొక్కడును దేశమున శత్రు ♦ వుండఁబోడు
అబ్జబాంధవుఁ డుదయించినంతమాత్రీ
సంధికారంబు ఊణములో ♦ నడఁగిపోదె ?

తే॥ గీ॥ వీరునకుఁ గట్ట మొకటఁ బ్రాప్తించుగాక
మరల నమితప్రతాపుడై ♦ పరఁగఁగలఁడు
ఇనుఁడు విధవశమున నస్తమించుగాక
తిరిగి యుదయించెడే దివ్యశేజ మలర ?

తే॥ గీ॥ ఎంతవీరుడై నను విక్రమింపకున్న
నాతనికి నొక్కడును భయమండఁబోడు
ఇలను బెబ్బలియును బొబ్బరింపకున్న
బొలకుల కాటవన్నవై ♦ పరఁగుగాదె !

సా మర్థ్య ము

ఆ॥ వె॥ అధ్యుడై నవాని ♦ ననిశఁబుఁ గాపాడ
వలయు నంశమెల్ల ♦ నిలచుకొఱకు
బండికుండఁమొకటి ♦ పాడై నచోఁ జక్క
మెట్లు తిరుగు నాకు ♦ లెన్ని యున్న ?

ఆ॥ వె॥ అధ్యుఁ డొకఁడు మరణ ♦ మందినంతనె పెక్కు
జనములకు విపత్తు ♦ సంభవించు
సూర్యుఁ డస్తమించుచో నెల్లపద్మముల్
ముడుచుకొనవే ? నిండుముడము వీడి.

- అ॥ వె॥ ఎట్టిదుష్టజనులనేని సమర్థులౌ
వారు క్షణములోన ♦ వందగలరు
ఎల్లరకు భయంబు ♦ నెసఁగించు పామునే
కాలఁ జీల్చుకున్నె ♦ గరుడపక్షి !
- అ॥ వె॥ అధికశక్తివంతుఁ ♦ డైనను దనశక్తిఁ .
దెలిపకున్నఁ గీర్తి ♦ కలుగఁబోదు,
కొయ్యయందు నగ్ని ♦ కూడియుండునుగాక
దాని నెవ్వఁడై నఁ ♦ దలంచు నొక్కొక్క !
- తే॥ గీ॥ బలముగలవారి బాధింపఁ ♦ దలంప నెవరు
ఎల్లరును సాధువులనె హింఁసించుచుందు
ఇల గజవ్యాఘ్రసింహాదు ♦ లెన్ని యున్నఁ
జంపుదురు మేకలనె యడ్డ ♦ సమయమందు.
- తే॥ గీ॥ బలముగలవారలకు సాయపడఁడువారె
చేరి బలమొందులకుఁ గీడు ♦ నేయుచుందు
చెలఁగి యన్నిని వ్యాపింపఁ జేయునట్టి
వాయువే దీపముల నార్చి వేయుఁగాదె !

పౌరుషము

- తే॥ గీ॥ పౌరుషము గొంచెమును లేక ♦ పేరగువాఁడు
అధములందును నవమాన ♦ మందఁగలఁడు
ఆలయముమీఁది రాతిసింహమును జూచి
వాయనములును నెత్తిపె ♦ వాల్చి కున్నె ?

శే॥ గీ॥ పౌరుషంబును విడనాడి ♦ పూరుషుండు
జై నమే యన్నిటికి నంచు ♦ దలంపడగేడు,
ఒక్క చక్రంబుమాత్రమే ♦ యుండునేని
నడచునే బండి పుడమిపై ♦ బడునుగాక !

శే॥ గీ॥ యత్నమున గార్యసంసిద్ధి ♦ యగును గాని
మదిని దలపోయుచున్నంతమాత్రా నగునె?
కోడి సింహంబు గుహలోన ♦ గూరుచున్న
నగమృగంబులు నోటిలో ♦ వచ్చిపడునె?

శాం త ము •

శే॥ గీ॥ విషనియు నెమ్మదిగనె సాధింపవలయు
గాని వేగిరపడ మేలుగలుగఁబోదు
పూటపూటకు నీ తొంతిపోయుచున్న
నృత్యము లకాలమున ఫలింపంగలవె?

ఓ ర్వు

శే॥ గీ॥ విధివశముచే విపత్తు పొందించినపుడు
ఎట్టిఘనులైన నోర్పు నహింపవలయు,
భవ్యతేజఃప్రభావులౌ ♦ పాండుసుతులు
హీనత విరాగుచెంత సహింప రొక్కొ !

శే॥ గీ॥ ఎట్టికష్టంబులైన సహించువాడె
యఖిలజనులందు శౌరవ ♦ మందఁగలఁడు
రత్నములు సానరాతి ఘర్షణము నొంది
మిగులతేజంబుతో నెందు ♦ మెరియుఁగాడె !

తే॥ గీ॥ అధికకష్టంబు లోర్చి విద్యాభిలాషి
గురువునకు సంతనంబుఁ జేకూర్పవలయు
శుక్రునకు భక్ష్యోడ శుశ్రూషఁజేయఁ
గడుఁడు సహింపఁడే పెక్కుకష్టములను.

సత్యము

తే॥ గీ॥ ఎట్టిభ్రూరకష్టములు పొందించుగాక
వీనమంతయు సత్యంబు ధీమతరాదు
సత్యమును నిల్పకొన హరిశ్చంద్రస్వపతి
చేయఁడే మున్నుఁ జండాలోనేవనంబు ?

తే॥ గీ॥ ధర నెంతైన గార్యనాధనముకొఱకుఁ
దప్పగా రాదు నిత్యసత్యవ్రతంబు.
దాని వదలుటచేతనే ధర్మరాజు
చూడవలసెను వరకసంక్షోభమెల్ల.

ధర్మము

ఆ॥ వె॥ చదువుగాక సర్వశాస్త్రముల్ ధర్మంబు
నాచరింపకున్న ధర్మమగును
బోషధంపునేన నాచరింపక దాని
పేరు జెప్ప వ్యాధి వీడు నొక్కొ!

తే॥ గీ॥ తల్లిదండ్రుల కెపుడు మోదంబుఁ గూర్ప
వలయుఁ గోపంబుఁ గల్గింపఁ దలఁపరాదు
పాములన్నియుఁ దల్లికోపంబువలనఁ
గాలిపోయెను సర్పయాగంబునందు.

తే॥ గీ॥ ఎన్నడును బెద్దలఁ దిరస్కరింపరాదు
 వారిశాపంబుఁ దప్పింప • వశముగాదు,
 అట్టిశాపంబె పొంది ప్రించి • నందువలన
 నలఁ బరీక్షిత్తు నాశంబు • నంద లేదె!

తే॥ గీ॥ ఆర్యుల హితోపదేశంబు • నవలఁ దొరికి
 సంచరించిన నాపదల్ • సంభవించు
 విదురముఖుల వాక్యముల్ • విననికతన
 నెల్ల కౌరవులును నశియింపలేదె?

భ క్తి

ఆ॥ వె॥ ఎన్నిసంకటంబులేని కల్లునుగాక
 యెప్పుడు సీశ్వరుని స్మరింపవలయు
 'అంపశయ్య నున్న • యప్పుడును భీష్మండు
 తనివిదీరఁ గృష్ణుఁ • దలంపలేదె?

తే॥ గీ॥ ఘనతరం బగు శివభక్తి • గలిగియున్న
 మృత్యువునుగూడ నరులు జయింపఁగలరు
 కాంక్షతో శంభుఁ గొలుచు మృతకండుసుతుని
 మరణమొందింప యముడ సమర్థుఁ డయ్యె.

తే॥ గీ॥ వసుధయం దెవ్వఁడేని గౌరవము వహించి
 యెన్నడును దేవుని నిరాకరింపరాదు,
 రాక్షసేశ్వరుడైన హిరణ్యకశిపు
 సంహరించెను హరి తిరస్కారవశేత.

